

Література

1. Барт Р. Избранные работы : Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Прогресс, 1994. – 616 с.
2. Лотман Ю. Об искусстве / Ю. Лотман. – СПб. : Искусство, 1998. – 704 с.
3. Лотман Ю. Семиотика сцены / Ю. Лотман // Театр. – 1980. – № 1. – С. 89–99.
4. Пави П. Игра театрального авангарда и семиологии / П. Пави // Как всегда – об авангарде: Антология французского театрального авангарда. – М., 1992. – С. 227–243.

References

1. Bart R. Izbrannye raboty : Semiotika. Poetika / R. Bart. – M. : Progress, 1994. – 616 s.
2. Lotman Yu. Ob iskusstve / Yu. Lotman. – SPb. : Iskusstvo, 1998. – 704 s.
3. Lotman Yu. Semiotika stseny / Yu. Lotman // Teatr. – 1980. – № 1. – S. 89–99.
4. Pavi P. Igra teatral'nogo avangarda i semiologii / P. Pavi // Kak vseгда – ob avangarde: Antologiya frantsuzskogo teatral'nogo avangarda. – M., 1992. – S. 227–243.

УДК 78.472

Григор'єв Геннадій Миколайович,
заслужений діяч мистецтв України,
старший викладач Київського інституту
музики імені Р. М. Глієра

ФОРМИ КОНЦЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДУХОВОГО ОРКЕСТРУ

У статті розглядаються і пропонуються для практичного використання найбільш затребувані в сучасний час форми концертної діяльності духового оркестру. Йдеться про марш-паради, плац-концерти, дефіле, виступи зведеного оркестру, участь оркестрів у суспільно-масових заходах тощо. Матеріал розраховано на керівників, диригентів оркестрів, викладачів та студентів навчальних закладів культури і мистецтв. Автором систематизовано багаторічні спостереження, досвід творчої роботи та організації процесу навчання й виховання музикантів і диригентів духових оркестрів, вітчизняних й іноземних фахівців та власні багаторічні дослідження в даній галузі.

Ключові слова: духовий оркестр, концертна діяльність, сучасне виконавство, марш-парад, дефіле, плац-концерт, зведений духовий оркестр, суспільно-масові заходи, диригент.

Григор'єв Геннадій Николаевич, заслуженный деятель искусств Украины, старший преподаватель Киевского института музыки им. Р. М. Глиера

Формы концертной деятельности духового оркестра

В статье рассматриваются и предлагаются для практического использования наиболее востребованные в современное время формы концертной деятельности духового оркестра. Речь идет о марш-парадах, плац-концертах, дефиле, выступлениях сводного оркестра, участие оркестров в общественно-массовых мероприятиях и тому подобное. Материал рассчитан на руководителей, дирижеров оркестров, преподавателей и студентов учебных заведений культуры и искусств. В статье автором систематизированы многолетние наблюдения, опыт творческой работы и организации процесса обучения, воспитания музыкантов и дирижеров духовых оркестров, отечественных та иностранных специалистов и собственные многолетние исследования в данной области.

Ключевые слова: духовой оркестр, концертная деятельность, современное исполнительство, марш-парад, дефиле, плац-концерт, сводный духовой оркестр, общественно-массовые мероприятия, дирижер.

Grygoriev Gennadiy, Merited Master of the Arts of Ukraine, Senior Lecturer at the Kyiv R. M. Glier Institute of Music

The forms of concert activity of a brass band

This article discusses and proposes practical use of the most vibrant, popular and in demand in modern times forms of live performances of brass band. It is known that these groups are particularly performing practices that are specific to them. It has been established that the opportunity to play in the open air, at the same time moving and performing a variety of pre-designed and director-planned movements and the like. We are talking about marching parades, concerts ground, "Defile" (from French. Defile – gorge or narrow, narrow passage), "defile" - solemnly pass, go, speech synthesis of the orchestra, orchestras participate in public events and the like. The material is designed for managers, orchestra conductors, teachers and students of educational institutions of culture and arts.

Key words: brass band concert activity, modern performance, parade of "defile" Place- concert consolidated brass band, public events, conductor.

Серед найбільш ефективних форм виховної та пропагандистської роботи у творчій діяльності оркестрів духових інструментів стали різного рівня фестивалі, свята духової музики і марш-паради духових оркестрів. Аналізуючи досвід організації і проведення цих заходів, можна відзначити характерні для них риси. У цих заходах обов'язково передбачено проведення марш-парадів вулицями міста, концерти окремих колективів і зведеного духового оркестру, дефіле, плац-концерти в місцях масового відпочинку людей, участь у забезпеченні суспільно-масових заходів (художньо-театралізованих виставах, святкових концертах, забезпечення ритуалів тощо.). Тому виникла потреба в узагальненні та упорядкуванні наявного досвіду щодо участі духових оркестрів у цих заходах.

Марш-парад – це масово-видовищний захід, у якому передбачено виконання декількома оркестрами музичних творів маршового характеру в русі за визначеним маршрутом на певній відстані. Він проводиться у святкові дні, на честь державних, національних свят, ювілейних дат, на фестивалях, карнавалах, олімпійських іграх й інших суспільно-масових і культурних заходах. Традиційно марш-парадом починаються свята у визначених випадках для того, щоб підкреслити значимість урочистості. Наприклад, після ходи оркестрів проводиться така урочиста церемонія, як відкриття фестивалю, чи виступ зведеного оркестру.

У визначений час і за визначеним маршрутом оркестри починають рух із грою в напрямку до визначеного місця загального збору. На маршруті оркестри демонструють свою виконавську майстерність, маршову стройову виучку, маніпуляції музичними інструментами і форму одягу. Протягом усього руху група ударних інструментів для підтримки синхронності темпу і маршового ритму виконують «перебої». Диригент керує оркестром знаками – рукою чи тамбуром-мажором. Оркестри можуть виконувати заздалегідь підготовлені музичні твори, маршові монтажі, композиції. Під час маршу в окремих випадках можливі короточасні зупинки для участі оркестрів у церемоніях, виконання дефіле чи плац-концертів. Завершується марш-парад загальним концертом його учасників (виступи оркестрів з дефіле чи плац-концертами та зведеного оркестру). Марш-паради використовуються в святкових концертах, шоу-виставах тощо.

Для творчої діяльності духових оркестрів дефіле (з фр. «дефіле» – «вузький прохід між горами, водяними перешкодами»; «дефілювати» – «урочисто проходити, прямувати») – це вид концертного виступу просто неба, у якому передбачено виконання маршової музики з одночасними рухами, що послідовно чергуються, в регламенті музичних квадратів з демонструванням стройових прийомів і маніпуляцій музичними інструментами. Цей вид виступів може бути як окремим, так і входити в плац-концерт, а також розрахованим на один чи кілька оркестрів. За формою і змістом такий виступ має характерні особливості.

Історія зародження дефіле тісно пов'язана з діяльністю оркестрів у забезпеченні військових ритуалів і в минулому з придворними церемоніями, де необхідність пошуку різних ефектів для досягнення урочистості і вишуканості призвела до створення даного виду виступів.

Одним із найбільш змістовних ритуалів, у якому відбулося становлення дефіле, є ритуал «Військового параду». Урочистий, тріумфальний хід і дефіле – все це складові елементи параду, де рух військ під супровід маршової музики створює чудове видовище. Духовому оркестру в забезпеченні параду завжди приділялась особлива роль.

Плац-концерт – це концертний виступ духового оркестру просто неба (після дефіле), у якому послідовно чергуються популярні й ефектні музичні твори на основі динамічних і емоційних контрастів із елементами театралізовано-концертних ефектів. Привабливість плац-концерту полягає в тому, що оркестр одночасно у своєму виступі здатен демонструвати синтез і різноманітність виражальних засобів, характерних тільки для даного виду виконавства. Це гра просто неба як на місці, так і в русі, з ефектними перебудовами і маніпуляціями. Використовуючи красивий, в архітектурному, природному відношенні і зручному для виступу рельєф місцевості, духовий оркестр привертає увагу своєю майстерністю значну кількість публіки. Незвичайність й урочистість цього виду концертної діяльності створює особливу піднесеність, емоційний сплеск і святковість у настрої слухачів.

Для успішного вирішення завдання з підготовки плац-концерту необхідно чітко визначити його концепцію. Далі, у підборі музичного матеріалу необхідно враховувати наявність контрастів, ефектів, динамічності розвитку, популярності творів, якість аранжування музики, можливості передбачуваного складу виконавців і звичайно ж ідеї задуму виступу в цілому. Підібравши необхідний перелік музичних номерів (це можуть бути різного характеру мініатюри, музичні епізоди, уривки, фрагменти, частини тощо) і поєднавши їх з ідеєю концерту, поступово буде вибудовуватися конкретне бачення виступу. Тобто, на логічно побудовану музичну композицію в першій частині плац-концерту – у дефіле, необхідно підібрати характерні рухи оркестрантів, бажано в стилі цієї музики. Для цього необхідно мати достатню кількість передбачуваних варіантів для побудови виступу. Порядок послідовності побудов дій і рухів повинен відбуватися за принципом від простого до більш складного, не повторюючи попередніх елементів рухів. Важливою умовою також є контрастність, ефектність, несподіваність, природність і зрозумілість.

Важливим етапом є постановочний, який пов'язаний із наступними завданнями. Це прийоми рухів, зупинок, поворотів і маніпуляцій музичними інструментами під час виконання концертних номерів. Володіння навичками рухів виконавцями з одночасною грою є передумовою в постановці плац-концерту. Без попередньої підготовки, як правило, оркестру досить важко виконати музичні твори в русі.

Структура плац-концерту як виду концертної діяльності оркестру складається з декількох частин. Це вихід оркестру до місця виступу і сам виступ, що, у свою чергу, поділяється також на частини – рух із грою

дефіле, виконання концертних номерів на місці, і відхід оркестру з місця виступу. Початок виступу фіксується урочистою музикою. В окремих випадках може виконуватись марш, якщо його вступ достатньо урочистий і переконливий для початку передбачуваної дії. Далі, у русі з грою оркестр демонструє фігурні маніпуляції. Як вже зазначалося, ці рухи повинні бути пов'язані з характером музики, що виконується. Розвиток подій у рухах і побудованих фігурах повинен мати чергову послідовність з урахуванням наявності контрастності в рухах, що демонструються. Тривалість даної частини виступу не повинна надмірно стомлювати слухачів і виконавців. Її головна мета – як можна яскравіше і гідно представити оркестр публіці. Для цього необхідна динамічність у послідовності номерів, що чергуються, і за можливості непередбачуваність у виборі дій виконавців, тобто те, що може викликати захоплення, приємні емоції та враження. Безумовно, маються на увазі прийнятні і гармонійні для нормального сприйняття аудиторією ефекти. Як правило, така частина виступу за часом триває 5-7 хвилин, але не більш 10.

Наступна частина – це своєрідний і характерний за видовищним сприйняттям концертний виступ оркестру. Своєрідність його полягає у виконанні підібраних яскравих і цікавих музичних творів, які повинні сприйматися також ефектно, як і в попередній частині плац-концерту, тобто будуються за тим самим принципом. Сам по собі даний виступ відбувається вже на місці, без рухів для дефіле і тим самим вносить контраст у загальну ідею плац-концерту.

Видовищність цієї форми виступу полягає в демонструванні заздалегідь відібраних і ефектно виконаних музичних творів з використанням різноманітних артистичних елементів, що ще більше додають яскравість і незвичайність. У даному випадку мова йде про маніпуляції інструментами в характерних для цього місцях чи фразах музичних творів, що виконуються оркестром. Наприклад, піднімаються розтруби інструментів уверх (третя позиція у труб) у фанфарних епізодах, або ж розтруби тромбонів у соло басів. Крім того, за характером музики виконавці можуть хитатися корпусом, чи робити приставні кроки, що чергуються, лівою і правою ногою в один чи обидва боки. Безумовно, солісти і солюючі групи виконавців повинні виходити для виконання своїх партій перед оркестром. Сам оркестр у даному випадку виконує функцію артистів у спектаклі, поведження дій яких цілком обумовлено і підпорядковано характеру музики і задуманому сценарію.

Остання – завершальна частина плац-концерту – це відхід оркестру з місця виступу. Залежно від місця розташування передбаченого для виступу майданчика, завершення виступу може бути найрізноманітнішим. Можна перешикуватися в початкову форму побудови оркестру – оркестрову «коробку» і далі здійснити відхід, а можна це зробити і без перебудови. Усе буде залежати від місця розташування майданчика і фантазії автора проєкту виступу оркестру.

Що стосується форми побудови оркестру для виконання концертних номерів, то існує специфіка. Якщо для руху з грою оркестр будується прямокутною «коробкою», то в даному випадку побудова оркестру здійснюється за правилами розміщення виконавців у концертному залі. Це обумовлено репертуаром, що виконується, де балансування динаміки звучання музичних інструментів погоджується з музичними творами концертного репертуару.

Зведений духовий оркестр – це великий творчий колектив для спільного виконання музичних творів декількома оркестрами, яке проводиться на відкритих великих майданчиках з нагоди свят і знаменних подій, як правило, після марш-парадів.

Підготовка і порядок проведення концерту зведеного оркестру залежить від загальної концепції заходу, з нагоди якого він проводиться. Заздалегідь підбирається і розучується з оркестрами музичний репертуар концерту, проводяться загальні репетиції зі зведеним оркестром.

До особливостей виконання музичних творів у строю зведеного оркестру відносяться: 1) розміщення виконавців за голосами і оркестровими групами; 2) обов'язковість керування диригентом з диригентської підставки (подіуму) чи тамбурмажором; 3) обов'язковість виконання музичних творів оркестрантами напам'ять; 4) виконання музичних творів нетривалих за часом, доступних за складністю і відповідних до теми проведеного заходу.

Розміщення музикантів у шеренгах і рядах повинно забезпечувати зручність усім виконавцям для здійснення контролю за якістю виконавського ансамблю. Між диригентом і музикантами повинен бути встановлений зручний візуальний контакт, а між виконавцями забезпечена зона слухової орієнтації.

З метою звільнення музикантів від залежності нотного тексту під час виконання музичних творів і для концентрації уваги на виконання можливих маніпуляцій і рухів, оркестрові партії доцільно знати напам'ять. Диригенту необхідно знаходитись вище над оркестром для того, щоб усім було видно його жести. Бажано користуватися заздалегідь підготовленою для цих цілей диригентською підставкою, а в окремих випадках може бути застосований для керування оркестром тамбурмажор.

Музичні твори для зведеного оркестру не повинні бути занадто складними і тривалими за часом, потрібно, щоб вони були доступними для досягнення виконавцями необхідної ансамблевої злагодженості. Це можуть бути фанфари, марші, нетривалі урочисті ефектні музичні твори різного характеру, залежно від художньої спрямованості заходу.

Після закінчення виступу зведеного оркестру колективи, що входять у його склад, можуть по черзі, із грою в русі, розійтися по заздалегідь установленим маршрутам.

Тамбурмажор (з фр. «tambour» – барабан, «major» – у даному випадку – старший чи головний, спочатку головний барабанщик у полку, пізніше – керівник (поряд з капельмейстером) військового оркестру на марші

займався також навчанням оркестрантів. Нині посада збережена у військових оркестрах деяких європейських держав.

Посада тамбурмажора вперше була заснована у французькій армії в 1615 р. У Росії вона була запроваджена в 1815 р. і скасована в армійських полках у 1865 р., а в гвардії – у 1881 р. Тамбурмажором призначався унтер-офіцер високого зросту. Йому шилася пишна форма з усілякими прикрасами. У правій руці в нього знаходився тамбурмажорський жезл (тростина) із золотим набалдашником, переплетений тасьмою з великими кистями, за допомогою якого він подавав різні знаки.

В українській армії посади тамбурмажора не існує. Однак тамбурмажорський жезл часто застосовується диригентами (рідше спеціально підготовленими музикантами) при здійсненні керування духовим оркестром у строю.

При керуванні оркестром ми будемо користуватися терміном «тамбурмажор», розуміючи під ним тамбурмажорський жезл. Розміри, форма і зовнішнє оформлення тамбурмажора в окремих випадках може бути різними. При цьому можуть враховуватися: зріст диригента, склад оркестру, сценарій виступу тощо. Однак у кінцевому результаті тамбурмажор повинен відповідати наступним вимогам:

- забезпечувати гарну видимість з боку музикантів оркестру;
- бути легким і зручним;
- прикраси повинні носити строго символічний характер.

Тамбурмажор являє собою тростину у формі подовженого конуса, покриту темним лаком. Її довжина становить 110-120 см, товщина основи (у місці тримання) – 2-3 см, вершина звужена з таким розрахунком, щоб на ній міг кріпитися необхідний символ (звичайно тризуб чи ліра). Нижню частину завершує кулеподібний наконечник (упор). Тростина переплетена тасьмою, ближче до верхньої частини кріпляться дві золотаві кисті.

Основне призначення тамбурмажора полягає в тому, щоб поліпшити керування оркестром у строю, на місці й під час руху, забезпечити досягнення максимальної погодженості в діях музикантів оркестру. Умовні знаки, які подаються тамбурмажором, здобувають естетичну значимість і виконуються диригентами (музикантами) більш чітко і красиво. Особливо важливу роль має тамбурмажор при керуванні зведеним оркестром, що складається з великої кількості виконавців. В оркестрах малого і середнього складу тамбурмажор нерідко доручається одному з найбільш досвідчених музикантів, якого підготує керівник оркестру. За допомогою тамбурмажору керівнику легше досягти погодженості в діях музикантів. При керуванні духовим оркестром у строю за допомогою тамбурмажора диригент користується визначеною системою умовних знаків. Нижче пропонується зразкова система таких знаків.

Керування оркестром за допомогою тамбурмажора може здійснюватися: на місці, у русі, під час гри, без гри.

За основу взято знаки, необхідні для керування духовим оркестром при виконанні маршу на місці й у русі.

До умовних знаків для керування оркестром на місці відносяться:

- правила тримання тамбурмажора в основному положенні;
- знак «увага»;
- знак «піднімання інструментів»;
- початок і закінчення виконання маршу;
- тактування на місці і в русі;
- показ опускання інструментів;
- знаки для поворотів на місці і в русі.

В основному положенні тамбурмажор тримається в правій опущеній руці, строго у вертикальному положенні, верхня частина притиснута до плеча, нижня – до стегна, ліра (тризуб) розгорнута по фронті.

«Увага» – тамбурмажор піднятий уверх. Цей знак є попереджувальним і подається безпосередньо перед виконавчими командами (знаками).

«Піднімання інструментів» – різке опускання піднятого вверх тамбурмажора і повернення його в положення знаку «увага». При цьому тамбурмажор не змінює свого вертикального положення.

«Початок виконання» маршу здійснюється за допомогою диригентського ауфтакту. При цьому попередньо подаються знаки «увага» і «піднімання інструментів». Одночасно з початком звучання тамбурмажор переводиться в положення для тактування.

Положення тамбурмажора під час тактування: права рука (з тамбурмажором) зігнута в лікті майже під прямим кутом, кисть знаходиться перед грудьми, тамбурмажор злегка нахилений управо від себе, ліва рука притиснута до стегна.

Знак «тактування» – відбивання часткою такту в темпі та за характером музики, що виконується. У процесі тактування можливе застосування різноманітних засобів музичної виразності: показ посилення звучання, кульмінацій, динамічних спадів, вирізнення реплік в окремих групах інструментів, піднімання розтрубів уверх тощо.

При виконанні зустрічних маршів тактування, як правило, не відбувається. Диригент, почавши виконання, опускає тамбурмажор в основне положення і поворотом голови у відповідну сторону віддає честь особі, яку зустрічають.

Знак «припинення гри» відбувається у такий спосіб: припинивши тактування, військовий диригент подає знак «увага», потім різким опусканням тамбурмажора фіксує момент припинення звучання.

Опускання інструментів відбувається відразу ж після закінчення виконання маршу. Показавши припинення звучання, диригент у наступні рахункові частки енергійно подає тамбурмажор трохи вверх і потім різко опускає його в основне положення. Одночасно з опусканням тамбурмажору музиканти опускають інструменти.

При поворотах оркестру диригент послідовно показує знак «увага» нахилом тамбурмажора у відповідну сторону – напрямком повороту, різким опусканням тамбурмажора в положення «перед собою», що означає виконавську команду і відповідними рухами вверх і вниз фіксує початок і закінчення повороту.

Під час гри оркестру на місці всі попереджувальні і виконавчі знаки (команди) подаються тільки на сильну частку такту. Прийом припинення тактування рекомендується виконувати на слабку рахункову частку.

До умовних знаків для керування оркестром під час руху відносяться: початок виконання маршу, закінчення виконання маршу, припинення руху оркестру без припинення гри, початок (поновлення) руху оркестру з грою, повороти у русі, зміна напрямку руху через заходження плечем, початок виконання маршу з попереднім перебоєм малого барабана.

Під час тримання тамбурмажора в основному положенні та під час тактування в русі стройовим кроком ліва рука функціонує. Однак у момент подачі умовних знаків ліва рука притискається до корпусу. Початок і закінчення виконання у русі показується за допомогою тих самих знаків і в тій самій послідовності, що і під час виконання маршу на місці. При цьому всі попередні до виконання команди (знаки) у русі, як правило, подаються під ліву ногу (сильну частку). Виключенням є виконавчі команди для поворотів праворуч і колом, що подаються під праву ногу.

Знаки, що відповідають попереднім командам, необхідно витримувати протягом деякого часу – не менш 4-6 кроків. Для зупинки оркестру без припинення гри диригент послідовно виконує знак «увага», означає кілька кроків на місці, потім під ліву ногу на рахунок «раз» різким опусканням тамбурмажора в положення «перед собою» фіксує виконавчу команду для зупинки оркестру, на рахунок «два» права нога робить крок уперед, на рахунок «три» разом із приставлянням лівої ноги відновлює тактування.

Для поновлення руху оркестру без припинення гри диригент, припинивши тактування, послідовно на рахунок «раз» подає знак «увага», на рахунок «два» пропускає, на рахунок «три» нахилом тамбурмажора вперед вказує напрямком руху; на рахунок «чотири» пропускає, на рахунок «п'ять», різко опустивши тамбурмажор в положення «перед собою», подає виконавчу команду; на рахунок «шість» пропускає; на рахунок «сім» разом з оркестром відновлює рух.

Повороти в русі показуються тими ж знаками й у тій же послідовності, що і повороти на місці. Зміна напрямку руху заходженням плечем показується за допомогою знаків «заходження плечем» і «прямо».

При показуванні знака «заходження плечем» необхідно витягнути праву руку з тамбурмажором убік, заходити з флангу й одночасно повернути голову у той самий бік. При цьому тамбурмажор тримається строго в горизонтальному положенні.

Для показу продовження руху в новому напрямку (знак «прямо») необхідно перевести тамбурмажор на сильну частку такту у положення «перед собою» і голову поставити прямо.

Пропустивши крок, диригент відновлює тактування і разом з оркестром починає рух у новому напрямку.

При виконанні маршу в русі з попередніми звуками малого барабану знак «увага» подається з початком третього такту, «піднімання інструментів» – з початком п'ятого такту, «початок виконання» – з початком дев'ятого такту.

Перераховані прийоми керування оркестром за допомогою тамбурмажора повинні виконуватися чітко.

Тож питання щодо застосування тамбурмажора при музичному забезпеченні різноманітних культурно-масових заходів за участю духових оркестрів має надати методичну допомогу керівникам оркестрів. Умовні знаки варто розглядати як засіб керування оркестром при музичному оформленні офіційних заходів, у яких беруть участь духові оркестри. При інших формах пропагандистсько-просвітньої діяльності оркестрів, наприклад, таких, як фестивалі духової музики, різного роду концертні виступи з використанням елементів видовища, можливі й інші варіанти використання тамбурмажора.

У зв'язку з розширенням функціональної ролі духових оркестрів збільшилася кількість музичної літератури, що використовується для складання концертних програм. Залежно від форми, спрямованості, характеру й умов творчої діяльності оркестру підбирається музичний репертуар. Виходячи з наявності розмаїття, часто вкрай протилежних і контрастних за змістом заходів для духових оркестрів, досить непросто буває здійснити підбір необхідної музики для складання програм виступів. Наприклад, музика для супроводу оркестром ритуалів зовсім протилежна концертній і репертуар виступу в марш-параді буде значно відрізнятися від репертуару паркової музики тощо. Саме тому необхідна постійна робота з пошуку, підбору й обробки необхідної музики. На жаль, широке коло питань, що стосуються цих проблем, ще недостатньо висвітлено у спеціальній методичній літературі і тому ми спробуємо коротко його викласти.

Керівником духового оркестру при складанні програм своїх виступів необхідно, в першу чергу, враховувати саму ідею, спрямованість концерту, його зміст і тематику. По-друге – потрібно знати, для якої слухачької аудиторії планується виступ. По-третє – у якому залі і на якому майданчику відбудеться концерт. І,

нарешті, важливою обставиною є наявність можливостей оркестру, у тому числі і наявність необхідного репертуару.

У першому випадку, наприклад, якщо йдеться про підготовку марш-параду, необхідна маршова музика з підбраною тематикою в рамках спрямованості даного заходу. Тематика цього виду виступу може бути присвячена Дню незалежності, Дню перемоги, святу міста та іншим датам і ювілеям. Відповідно до цього, вкладається і сама ідея виступу оркестру (сценарій, оформлення, режисура тощо) і його репертуар.

У святкових і різного роду тематичних концертах, окрім зазначених рекомендацій, доцільно знати, для якої аудиторії планується концерт (вік, освіта чи соціальна група, професійна орієнтація слухачів). Успіх концерту багато в чому буде залежати від перерахованих факторів.

Вибір місця виступу і професійних можливостей оркестру є також важливою передумовою в досягненні бажаного результату. Крім того, прикрасою будь-якого концерту можуть бути музичні твори для окремих духових інструментів у супроводі оркестру. Інструментом, що виконує соло, може бути будь-який інструмент духового оркестру – від флейт до ударних, якщо виконавець досить підготовлений для сольного виступу. Важливим фактором в підборі репертуару для складання програм виступів є наявність необхідного запасу музичних творів. У цьому випадку усім фахівцям, що працюють в галузі оркестрового виконавства, необхідно постійно піклуватися про поповнення оркестрової бібліотеки новим музичним репертуаром. Наявний перелік творів дає диригенту можливість вибору різноманітної музики для складання концертних програм.

Не слід захоплюватись творами, що становлять складність для виконавців. Музика повинна бути доступною як для музикантів оркестру, так і слухачів. У програму концертів корисно включати, поряд із музичними номерами, виступи артистів, що представляють інші види мистецтв (вокал, розмовний жанр, фольклор, танцювальні номери тощо). Це дозволить внести в програму необхідний контраст і дасть можливість музикантам оркестру відпочити між оркестровими концертними номерами.

Для диригентів грамотний підбір репертуару і складання програм виступів оркестру є необхідною умовою успіху в їхній творчій діяльності. Комплексний підхід до вирішення цих завдань визначає професійне зростання і творчий успіх оркестру.

Література

1. Григор'єв Г. М. Деякі особливості організації і творчої роботи з духовим оркестром: посіб. метод. рек. / Г. М. Григор'єв – К., 2004.
2. Грум-Гржимайло Т. Н. Музыкальное исполнительство / Т. Н. Грум-Гржимайло. – М.: Знание, 1984.
3. Лайнсдорф Э. В защиту композитора. Альфа и омега искусства интерпретации [Текст] / Э. Лайнсдорф. – М.: Музыка, 1988.
4. Луб В. Н. Концертный репертуар духового оркестру: метод. рек. / В. Н. Луб. – Одеса, 1980. – С. 5-6.
5. Пучков Г. В. Боевые музыкальные инструменты (IX-XIV вв.) / Г. В. Пучков // В помощь военному дирижеру. – М., 1990. – Вып. XXVIII.
6. Пушечников И. Ф. Современное исполнение на духовых и ударных инструментах / И. Ф. Пушечников, Н. В. Волков // Сборник трудов. – М., 1990. – Вып. 103.
7. Соколов К. Засоби і методи фізичного виховання для розвитку виконавської дихання музиканта-духовика / К. Соколов // Виконавство на духових інструментах: історія, методика. – К., 1986. – С. 49–58.
8. Тихонов В. Твори українських композиторів для кларнета / В. Тихонов. – К., 1986.
9. Хаханян Х. Оценка значения военной музыки выдающимися деятелями разных времен / Х. Хаханян // В помощь военному дирижеру. – М., 1990. – Вып.28. – С. 115–120.

References

1. Gry'gor'yev G. M. Deyaki osobly'vosti organizatsiyi i tvorchoyi roboty` z duxovy`m orkestrom: posib. metod. rek. / G. M. Gry'gor'yev – K., 2004.
2. Grum-Grzhy`majlo T. N. Muzykal`noe y`spolny`tel`stvo / T. N. Grum-Grzhy`majlo. – M.: Znany`e, 1984.
3. Lajnsdorf E. V zashly`tu kompozy`tora. Al`fa y` omega y`skusstva y`nterpretacy`y` [Tekst] / E. Lajnsdorf. – M.: Muzyka, 1988.
4. Lub V. N. Koncertny`j repertuar duxovogo orkestru: metod. rek. / V. N. Lub. – Odesa, 1980. – S. 5-6.
5. Puchkov G. V. Boevye muzykal`nye y`nstrumenty (IX-XIV vv.) / G. V. Puchkov // V pomoshh` voennomu dy`ry`zheru. – M., 1990. – Vyp. XXVIII.
6. Pushechny`kov Y`. F. Sovremennoe y`spolneny`e na duhovyyh y` udarnyyh y`nstrumentax / Y`. F. Pushechny`kov, N. V. Volkov // Sborny`k trudov. – M., 1990. – Vyp. 103.
7. Sokolov K. Zasoby` i metody` fizy`chnogo vy`hovannya dlya rozvy`tku vy`konavs`koyi dy`hannya muzy`kanta-duxovy`ka / K. Sokolov // Vy`konavstvo na duhovyy`h instrumentax: istoriya, metody`ka. – K., 1986. – S. 49–58.
8. Ty`honov V. Tvory` ukrayins`ky`h kompozy`toriv dlya klarneta / V. Ty`honov. – K., 1986.
9. Nahanyan H. Ocenka znacheny`ya voennoj muzyky` vydayushhy`my`sya deyatel'ny`mi raznyh vremen / H. Nahanyan // V pomoshh` voennomu dy`ry`zheru. – M., 1990. – Vyp.28. – S. 115–120.